הלכה · משנה תורה · מפרשים · כסף משנה · ספר מדע

כסף משנה על משנה תורה, הלכות דעות

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

כסף משנה על משנה תורה, הלכות דעות

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כסף-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-דעות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ד 4
הלכה ו 4
פרק ב 4
הלכה ג 4
הלכה ד 4
הלכה ו 4
הלכה ז 4
פרק ג 5
הלכה א 5
הלכה ב 5
פרק ד 5
הלכה יח 5
הלכה כג 5
פרק ה 5
הלכה ב 5
הלכה ג 6
הלכה ד 6
הלכה ו 6
הלכה ז 7
הלכה ט 7
הלכה י 8
הלכה יא 8
הלכה יב 8
הלכה יג 8
פרק ו 9
הלכה ב 9
הלכה ג 9
הלכה ה 9
הלכה ו 9
הלכה ז 9
הלכה ח 10
הלכה ט 10
הלכה י 10
פרק ז 10
הלכה א 10
הלכה ב 10
הלכה ג 11
הלכה ד 11
הלכה ה 11
הלכה ו 12
הלכה ח 12

פרק א

הלכה ד

לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם דעותיו תמיד וכו'. בפרק קמא דסוטה (דף ה'):

הלכה ו

כך למדו בפירוש מצוה זו מה הוא נקרא חנון וכו'. (שבת קל"ג:) (ספ"ק דסוטה):

פרק ב

הלכה ג

ועוד אמרו שכל המגביה לבו כפר בעיקר וכו' ועוד אמרו בשמתא מאן דאית ביה גסות הרוח ואפילו מקצתה. בריש סוטה (דף ה'):

וכן הכעס מדה רעה וכו' ואם רצה להטיל אימה וכו'. פ' ר"א דאורג (שבת ק"ה):

ואמרו שכל הכועס אם חכם הוא וכו'. בפסחים ריש אלו דברים (פסחים דף ס"ו).

ומ"ש ובעלי כעס אין חייהם חיים. [פסחים קי"ג:]:

ודרך הצדיקים הם עלובים וכו'. בפ' השולח (גיטין דף ל"ו) ובפ"ב דיומא (דף כ"ג):

הלכה ד

אמרו על רב תלמיד רבינו הקדוש שלא שח וכו'. בפרק הישן (סוכה כ"ח) מצאתי כן על ריב"ז אבל על רב איני יודע כעת מקומו:

אמרו לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה. בריש פסחים (דף ג'):

הלכה ו

ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב וכו' ואסור לגנוב דעת הבריות וכו' עד אלא שפת אמת וכו'. הכל פ' גיד הנשה (חולין צ"ד) ושם אמרו שאם היה עושה לחבירו כבודות אלו כדי להראות לבריות שחברו חשוב וחביב בעיניו מותר. ותמהני שלא הזכירו רבינו:

הלכה ז

אלא מקבל את כל האדם בספר פנים יפות. בפ"ק דאבות:

כך אמרו חכמים הקנאה והתאוה וכו'. בפ"ד דאבות:

פרק ג

הלכה א

המהלך בדרך זו נקרא חוטא הרי הוא אומר בנזיר וכפר עליו מאשר וכו'. בפ"ק דתעניות (דף י"א):

הלכה ב

צריך האדם שיכוין לבו ומעשיו כולם לידע את השם וכו' עד סוף הפרק. כלל כל זה באבות דרבי נתן ואומר שם שכל העושה כן נקרא קדוש:

ועל מה שאמר רבינו וכן כשיבעול וכו'. כתב הראב"ד אמר אברהם וכן למצות העונה אם היא מקפדת, עכ"ל. ולא חשש רבינו להזכיר כאן העונה שהוא חייב בה ועוד יתבאר דינם בהלכות אישות וכאן לא דיבר אלא בדברים שעושה ברצונו בלא חיוב:

פרק ד

הלכה יח

ולא יקיז לא בימות החמה וכו'. כתבו הגהות ענייני הקזה בפרק מפנין (שבת קכ"ט) וכו' עד ולא כרבינו המחבר. ואין מדברים אלו קושיא על דברי רבינו שרפואת והנהגת מלכות בבל שבה היו חכמי הגמרא משונה משאר ארצות כדאשכחן שאמרו בסוף פירקא קמא דמועד קטן (דף י"א ע"ש בתוס') שרפואת הדג לשתות עליו מים ובשאר ארצות דרך הרפואה שלא לשתות עליו מים:

הלכה כג

כל עיר שאין בה עשרה דברים אלו וכו'. ברייתא סוף פ"ק דסנהדרין (דף י"ז):

פרק ה

הלכה ב

ולא ירבה סעודתו בכל מקום וכו'. בסוף פ' אלו עוברין (פסחים מ"ט):

ואין ראוי לו לאכול וכו'. נראה שזהו דרך מוסר דאילו בסוף אלו עוברין לא אמרו אלא כל סעודה שאינה של מצוה אין ת"ח רשאי ליהנות ממנה כגון מאי א"ר יוחנן כגון בת כהן לישראל ובת ת"ח לעם הארץ, דמשמע דוקא הני לפי שיורדים מגדולתם אבל שוים שרי:

והצדיקים והחסידים וכו'. בפ"ק דחולין (דף ז':) אמרו על ר' פנחס בן יאיר שמיום שעמד על דעתו לא בצע על פרוסה שאינה שלו:

הלכה ג

כשחכם שותה יין וכו' ואסור לשתות יין בצהרים וכו'. בפרק רביעי דמסכת אבות. ומה שאמר שהשתיה שהיא בכלל האכילה אינה משכרת בפרק ערבי פסחים ירושלמי אמתניתין דבין שלישי לרביעי לא ישתה:

הלכה ד

אע"פ שאשתו של אדם מותרת לו תמיד וכו' לא יהא מצוי אצל אשתו כתרנגול. בפ' מי שמתו (ברכות דף כ"ב) שתקנו טבילה לבעלי קריין כדי שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהם כתרנגולים. ומה שאמר אלא מלילי שבת ללילי שבת. בפרק אע"פ (כתובות ס"ב):

וכשהוא מספר עמה וכו'. בפרק אלו מותרים (נדרים כ':) שאמרה אשתו של רבי אליעזר שהטעם שבניה יפיפין ביותר לפי שלא היה מספר עמה לא בתחילת הלילה ולא בסופה. וסובר רבינו שהטעם הוא לפי שבתחילת הלילה הוא שבע והולד יהיה נוצר מזרע הבא ממותרים עבים ויהיה עב השכל אטום הלב, ובסוף הלילה הוא רעב ויהיה הולד חלוש ביותר, מלבד שבדרך רפואה גם על הרעב גם על השבע יזיק לבועל:

ולא ינבל את פיו וכו'. **אמרו חכמים ואפילו שיחה קלה שבין אדם לאשתו וכו'**. בפ"ק דחגיגה (דף ה'):

ולא יהיו שניהם לא שכורים וכו'. בסוף פ"ב דנדרים (דף כ':) וברותי מכם המורדים והפושעים אמר ר' לוי אלו בני שכרות בני אנוסה. ומה שאמר אלא יספר וישחק מעט עמה. בפרק הרואה (ברכות ס"ב) ובפ"ק דחגיגה (דף ה'). וכתב הטור דהא דיספר דוקא בעניני תשמיש. ומה שאמר ויבעול בבושה ולא בעזות ויפרוש מיד, כן כתב הטור בשם הראב"ד על הא דאיתא בסוף פ"ב דנדרים (דף כ':) שאמרה אשתו של רבי אליעזר שהיה מגלה טפח ומכסה טפח ודומה כמי שכפאו שד:

הלכה ו

צניעות גדולה נוהגים ת"ח וכו'. סוף פ' הרואה. ומה שכתב ואם נפנה אחורי הגדר יתרחק וכו' ואם נפנה בבקעה ירחיק וכו'. שם אמר עולא אחורי הגדר יפנה מיד ובבקעה כל שמתעטש ואין חבירו שומע. ופירש"י דבעיטוש של מטה קאמר. איסי בר נתן מתני הכי אחורי הגדר כל זמן שמתעטש ואין חבירו שומע ובבקעה כל זמן שאין חבירו רואהו. ואותבינן עליה דאיסי בר נתן מדמשמע לברייתא שאע"פ שחבירו רואהו רשאי להפנות. ושני רב אשי מאי כל זמן שאין חבירו רואהו דקאמר איסי בר נתן כל זמן שאין חבירו רואה את פירועו אבל לדידיה רואהו. ופסקו הרי"ף והרא"ש בבקעה כאיסי בר

נתן וכדשני רב אשי כל זמן שאין חבירו רואה את פירועו. ובאחורי הגדר פסקו כעולא משום דמאריה דתלמודא הוא טפי מאיסי בר נתן. ואע"ג דרב אשי משני מילתיה וא"כ משמע דסבר כוותיה במאי דגלי דעתיה פסקי כוותיה אבל באחורי הגדר דלא גלי דעתיה רב אשי כמאן סבירא ליה נקטינן כעולא לגבי איסי בר נתן. אבל רבינו פסק גם באחורי הגדר כאיסי בר נתן משמע דסבירא ליה דמאחר דחזינן דסבר רב אשי כוותיה בחדא מסתמא באידך נמי סבר כוותיה.

ומ"ש ולעולם ילמד אדם עצמו להפנות שחרית וערבית, שם (ברכות ס"ב) ובסוף הוריות (דף י"ג) ובריש תמיד (דף כ"ז). ומה שאמר כדי שלא יתרחק, היינו בעיר שאין בה בתי כסאות כמו בבבל שהיו שם חכמי הגמרא וצריך להתרחק מבני אדם ליפנות ולכך קאמר שילמד עצמו ליפנות בתחלת הלילה כדי שלא יצטרך להתרחק באמצע הלילה כדי ליפנות, וכן ילמד עצמו ליפנות בתחלת היום בהשכמה שאין בני אדם מצויים כדי שלא יצטרך ליפנות ביום ויצטרך להרחיק מן הדרך שלא יהיו אחרים רואים אותו:

הלכה ז

ת"ח לא יהא צועק וכו' אלא דיבורו בנחת עם הבריות. בסוף יומא (דף פ"ו.). ומה שאמר ומקדים שלום לכל אדם. פ"ד דאבות. ומה שאמר ודן את כל אדם לכף זכות, בפ"ק דאבות. ומה שאמר מספר בשבח חבירו. פ' עשרה יוחסין (קידושין דף ע'). ומה שאמר אוהב שלום ורודף שלום. בפ"ק דאבות. ומה שכתב אם ראה שדבריו מועילים ונשמעים יאמר ואם לאו ישתוק. בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף ס"ה):

כיצד לא ירצה את חבירו וכו'. במסכת אבות פרק ד':

ולא ישנה בדבורו וכו' אלא בדברי שלום וכו'. בס"פ הבע"י שם:

ולא יספר עם אשה וכו' ולא ילך בקומה זקופה וכו'. פ' כיצד מברכין (ברכות דף מ"ג):

הלכה ט

ואסור לו שימצא בבגדו כתם וכו'. שבת פרק אלו קשרים (שבת קי"ד.).

ומ"ש ולא יהא בשרו נראה מתחת בגדיו וכו'. פרק חזקת הבתים (דף נ"ז) ודלא כפירוש רשב"ם:

ולא ישלשל טליתו. פ' אלו קשרים (שם):

ולא ינעול מנעלים המטולאים וכו'. שם ופרק כיצד מברכין (ברכות מ"ג):

ולא יצא מבושם לשוק וכו' עד לצאת בו לתלמודו. פ' כיצד מברכין (שם). ואמרו שם לא אמרן דאסור לצאת מבושם אלא בגדו אבל גופו זיעא מעברא. ומספקא לן בשערו ופסק רבינו דדמי לבגדו ואסור כדי להתרחק מן החשד.

ומ"ש רבינו ולא יצא מבושם ולא בבגדים מבושמים. אפשר דתנא והדר מפרש כיצד לא יצא מבושם בבגדיו. או שכוונתו שלא יצא בבושם ממש אפילו בגופו דבושם ממש לא מעבר ליה זיעה ולא אמרו דמעברא אלא שמן הטוב וכיוצא בו:

הלכה י

צוו חכמים בדרך ארץ וכו' עד יותר מן הראוי לו. פרק כסוי הדם (חולין דף פ"ד) ואמרינן התם דהני מילי למי שמזגו בריא וחזק אבל מי שאינו כן לוה ואוכל כפי הצריך להעמדת טבעו שלא יחלה:

הלכה יא

דרך בעלי דעה וכו'. יש לתמוה על מ"ש שנאמר מי האיש אשר נטע כרם מי האיש אשר בנה בית דקרא איפכא כתיב מי האיש אשר בנה בית חדש מי האיש אשר נטע כרם. ואפשר דמדנקט מי האיש אשר ארש אשה לבסוף יליף דלא יקח אשה תחלה כדכתיב בקללה ומינה ילפינן דאית לן ג"כ למיעבד בבית וכרם הפך מה שכתוב בקללות, ועוד דכיון דגלי לן לאחר לקיחת אשה ממילא משמע דאית לן לאחר בנין בית לנטיעת כרם דמילתא דסברא הוא. והכי איתא בפרק משוח מלחמה (סוטה מ"ד.) ת"ר אשר בנה אשר נטע אשר ארש למדה תורה דרך ארץ שיבנה אדם בית ויטע כרם ואחר כך ישא אשה ואף שלמה אמר בחכמתו הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך הכן בחוץ מלאכתך זה בית ועתדה בשדה לך זה כרם אחר ובנית ביתך זו אשה. ומדלא נקט ואח"כ אלא גבי ישא אשה משמע דכרם בתר בית לאו דוקא והכי איכא למידק בדברי שלמה דלא נקט אחר אלא גבי ובנית ביתך:

הלכה יב

ואסור לאדם להפקיר או להקדיש וכו'. בפרק ח' דערכין (דף כ"ח) תנן מחרים אדם מצאנו ומבקרו וכו' ואם החרים את כלם אינם מוחרמים דברי רבי אליעזר אמר ראב"ע אם לגבוה אין אדם רשאי להקדיש כל נכסיו על אחת כמה וכמה שיהא אדם חייב להיות חס על נכסיו.

ומ"ש ולא ימכור שדה ויקנה בית וכו':

הלכה יג

משא ומתן של ת"ח באמונה. בסוף יומא (דף פ"ו):

מדקדק על עצמו בחשבון וכו' ונותן דמי המקח לאלתר. סוף יומא (שם) היכי דמי חילול השם כגון דשקילנא בישרא ולא יהיבנא דמי לאלתר:

ואינו נעשה לא ערב וכו' ולא יבא בהרשאה. דאמרינן פ' שבועת העדות (שבועות דף ל"א) ואשר לא טוב עשה זה הבא בהרשאה. וכבר נתבאר בפ"ג מהלכות שלוחין אימתי שפיר דמי למיתי בהרשאה:

מחייב עצמו בדברי מקח וממכר וכו'. מצאתי כתוב שיש נוסחא אחרת שכתוב בה אינו מחייב עצמו והיא יותר נכונה:

ולא ירד לתוך אומנות חבירו. דאמרינן בסוף הנשרפין (סנהדרין פ"א) דהא דאמר יחזקאל ואת אשת רעהו לא טמא היינו שלא ירד לתוך אומנות חבירו:

כללו של דבר יהיה מן הנרדפים וכו'. [בסוף החובל (בבא קמא צ"ג):

מן הנעלבים וכו']. ברייתא בפרק שני דיומא (דף כ') ופרק השולח (גיטין ל"ו):

פרק ו

הלכה ב

מצות עשה להדבק בחכמים וכו' עד בכל מיני חבור. בסוף כתובות (דף קי"א):

הלכה ג

מצוה על כל אדם לאהוב וכו' והמתכבד בקלון חבירו וכו'. בפרק ב' דאבות:

הלכה ה

אבל המכה את חבירו אף על פי שאינו רשאי. מפני שהוא עובר משום לא יוסיף. וכן המחרפו אף על פי שאינו רשאי מאחר שאינו מכהו ומחרפו משנאתו אותו אינו עובר משום לא תשנא. וכתב רבינו כן מדתנא בתורת כהנים ולא תשנא אחיך יכול לא תקללנו לא תכנו ולא תסטרנו תלמוד לומר בלבבך לא אמרתי כי אם שנאה בלב:

הלכה ו

כשיחטא איש לאיש וכו' ולא יהא המוחל אכזרי. משנה סוף פרק החובל (בבא קמא צ"ב):

הלכה ז

הרואה חבירו שחטא וכו' עד ויאמר לו איני שומע. ברייתא פ"ג דערכין (דף י"ז) וכתבה הרי"ף סוף אלו מציאות ונחלקו שם עד היכן חייב להוכיחו רב אמר עד הכאה ושמואל אמר עד קללה ורבי יוחנן אמר עד נזיפה. וסמ"ג תמה על רבינו שפסק כרב במקום רבי יוחנן. ואפשר לדחוק ולומר שטעם רבינו משום דאיתא התם בגמרא כתנאי רבי אליעזר אומר עד הכאה רבי יהושע אומר עד קללה ובן עזאי אומר עד נזיפה. ופסק רבינו כרבי אליעזר משום דפשיטא דאין הלכה כבן עזאי לגבי רבי אליעזר ורבי יהושע ואם כן דל

מהכא רבי יוחנן דקאי כוותיה והלכה כרב לגבי שמואל באיסורי והאי מילתא איסורא הוא ואפילו תימא דהו"ל למפסק כרבי יוחנן מנקט לחומרא עדיף בכל מידי דספיקא וצריך להוכיחו עד שיכנו:

וכל שאפשר בידו למחות וכו'. שבת פרק במה בהמה יוצאה (שבת דף נ"ד):

הלכה ח

כך אמרו חכמים יכול אתה מוכיחו ופניו משתנות וכו'. פ"ג דערכין (דף י"ז):

המלבין פני חבירו ברבים וכו'. בפ"ד דאבות:

ולא יקרא לו בשם שהוא בוש ממנו. פשוט פרק הזהב (בבא מציעא נ"ט):

במה דברים אמורים וכו'. פשוט:

הלכה ט

מי שחטא עליו חבירו וכו'. גם זה פשוט:

הלכה י

חייב אדם להזהר ביתומים וכו' אפילו אלמנתו של מלך וכו':

פרק ז

הלכה א

המרגל בחבירו וכו'. דעת רבינו שרכיל היינו האומר פלוני אמר עליך כך וכך או עשה לך כך אע"פ שאותו דבר אינו גנות למי שנאמר כמו בהלשנת דואג שאמר על אחימלך שנתן לחם וחרב גלית לדוד ואילו נשאל לאחימלך לא היה מכחיש שאין בזה גנות לו דאדרבה חשב שעושה עבודה לשאול כמו שהתנצל בדבריו. זה אע"פ שאין בו גנות לחבירו כיון שטוען דברים מזה והולך לזה רכיל מקרי דכשמו כן הוא שהוא כרוכל המחזר בעיירות. אבל לשון הרע היינו המספר בגנות חבירו, וזה נחלק לשנים. אם הגנות שמספר עליו הוא שקר נקרא מוציא שם רע ואם הוא אמת נקרא מספר לשון הרע.

הלכה ב

ומ"ש רבינו אבל בעל לשון הרע זה שיושב ואומר כך וכך עשה פלוני וכו'. יש לדקדק מאי אבל דקאמר והלא זהו מה שכתב שלשון הרע הוא המספר בגנות חבירו. ויש לומר דה"ק אע"פ שיספר אדם בגנות חבירו לא יקרא בעל לשון הרע מפני שאפשר שלא סיפר כן אלא במקרה אבל מי שמורגל תמיד לספר לשון הרע ההוא יקרא בעל לשון הרע. וזהו שכתב שיושב ואומר כך וכך עשה פלוני כלומר שהוא קבוע ומורגל לדבר דברים אלו. נמצא שפרט כאן ארבעה שמות. רכיל. מספר לשון הרע. מוציא שם רע. ובעל לשון הרע:

וכתב הראב"ד אבל בעל לשון הרע וכו' א"א לא אלא קשה וכו' בינה זאת, עכ"ל. כוונתו ז"ל שכשאמרו שלשה לשון הרע הורגת היינו כשהוא ברכילות שע"י כן השומע מה שחבירו רוצה לעשות לו קם עליו והורגו וגואלי הדם הורגים להורג ודורשי דמי שניהם הורגים לאומר שגרם מיתת קרוביהם. אבל כשמספר בגנות חבירו אין השומע נענש כי הוא לא יתפעל מגנות האחר ואין שם חשש שהנאמר עליו יהרוג למקבל. וז"ש שהראשון הוא תליתאי כלומר אותו שהזכיר תחלה דהיינו רכיל הוא תליתאי כי גם לשלשתם תגע הרעה כמו שכתבתי והשני דהיינו בעל לשון הרע תניין כלומר לא תגע הרעה אלא בינו לאותו שנאמר עליו ואינו הורג אלא עצמו כלומר ואינו הורג לשלישי כמו הראשון. וזה הפך דברי רבינו ששם בעל לשון הרע עון גדול מרכיל. ודעת רבינו שכשאמרו שלשה לשון הרע הורגת לא אמרו על הרכילות דרכילות לחוד ולשון הרע לחוד אלא על לשון הרע אמרו ולכן הזכירו בסמוך בענין לשון הרע דבלשון הרע שייך שימותו שלשתן שהנאמר עליו יהרוג לאומר וגואלי הדם יהרגו להורג וגואלי דם שניהם יהרגו למקבלו שעל ידי שגילה הוא הדבר מתו אלו:

הלכה ג

אמרו חכמים על שלש עבירות וכו' ג' לשון הרע הורגת וכו'. בפרק יש בערכין (ערכין דף ט"ז.):

הלכה ד

ויש דברים שהם אבק לשון הרע וכו'. **וכל המספר בטובת חבירו וכו'**. פ' שלישי דערכין (שם) וכתבה הרי"ף פרק במה מדליקין לעולם אל יספר אדם בשבחו של חבירו שמתוך שבחו יבא לידי גנותו. ומפרש רבינו דהיינו בפני שונאיו וה"ק שמתוך שבחו בא לידי גנותו ששונאיו אומרים אינו כן אבל מדה פלונית יש בו אבל בפני אוהביו משמע מדברי רבינו שמותר.

ומה שכתב וכן המספר בלשון הרע דרך שחוק וכו' וכן המספר לשון הרע דרך רמאות וכו'. בירושלמי פ"ק דפאה:

הלכה ה

[ה] **ומה שכתב אחד המספר לשון הרע בפני חבירו וכו'**. בפ"ג דערכין (שם) אמר רבא כל מילתא דמתאמרא באפי מרה לית בה משום לישנא בישא. א"ל [אביי] כל שכן חוצפא ולישנא בישא. א"ל כר' יוסי דאמר מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי. ויש לתמוה על רבינו למה כתב דלא כרבא.

ומה שכתב והמספר דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש וכו'. בעובדא דיהודא בן גרים בפ' במה מדליקין (שבת ל"ג):

(ה) **ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה וכו'**. בפרק ג' דערכין (דף י"ז) וכתבה הרי"ף פרק במה מדליקין כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא מ"ט חברך חברא אית ליה. וכתב

רבינו והוא שלא יתכוין וכו', כלומר שזה שהתרנו היינו שאם יבא במקרה לדבר בענין אינו אסור לאומרו אבל לא שיתכוין לגלות הדבר יותר, ולא הוצרך רבינו לפרש שאם האומר הזהירם מלגלותו שהם אסורים לגלותו דהא אין שם טענת חברך וכו' שכל אחד יזהר מלגלות סודו:

הלכה ו

ומה שכתב ולא נחתם גזר דין וכו'. משנה בסוף פ"ג דערכין (דף ט"ז):

הלכה ח

(ז-ח) **הנוקם מחבירו וכו' כיצד היא אמר לו חבירו השאילני קרדומך וכו' עד סוף הפרק**. בת"כ פ' קדושים ובריש פרק שני דיומא (דף כ"ג.):

ומה שכתב אלא ראוי לו לאדם להיות מעביר על מדותיו. בפ"ק דר"ה (דף י"ז):